

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»

Декан факультету
педагогіки і психології

_____ Т.О. Олефіренко

«_____» _____ 2020 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни**

ТЕОРІЯ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ
освітнього ступеня бакалавра (на базі повної загальної середньої освіти)
галузі знань 01 Освіта
спеціальності 012 Дошкільна освіта

Шифр за навчальним планом ВВ 2.2.01

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Терія навчання і виховання учнів початкової школи» затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М.П.Драгоманова «_» 20 року, протокол №

Розробники: Цветкова Г.Г., доктор педагогічних наук, доцент завідувач кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти та дитячої творчості

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки і психології дошкільної освіти та дитячої творчості

“__” _____ 2020 року протокол №__

Завідувач кафедри

Цветкова Г.Г.

1. Опис навчальної дисципліни

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань: 01 освіта	Кількість кредитів ЄКТС – 6		<p>Методи навчання: словесні – лекція, пояснення, бесіда; практичні – виконання практичних завдань, розробка схем, таблиць; самостійне вивчення теоретичного матеріалу, конспектування джерел та їх аналіз, розробка структурно-логічних схем, таблиць.</p> <p><i>Методи та форми дистанційного навчання</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ система Moodle; ➤ інтернет-конференція Cool Meet.
Спеціальність: 012 дошкільна освіта	Загальна кількість годин - 180		
Освітній ступінь: бакалавр	Денна	Заочна	
	Лекції		
	20	8	
	Семінарські (практичні) заняття		
Статус дисципліни: вибіркова	16	8	<p>Форми поточного контролю – усне опитування, виконання завдань, перевірка самостійної роботи.</p> <p>Модульний контроль – письмова модульна контрольна робота.</p>
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 1-ий	Лабораторні заняття:		
	18	4	
	Індивідуальна робота:		
	-	-	
Семестр: ІУ-ий (денна); ІУ -ий (заочна)	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження: - аудиторне – 3 год ; - самостійна робота – 10 год.	112	160	<p>Форма підсумкового контролю</p> <p>Екзамен (письмовий) Екзамен дистанційного навчання: (тести/завдання в системі Moodle).</p>
Мова навчання - українська	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
	1 /3	1/10	
Передумови навчання: педагогіка, історія педагогіки			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Предметом вивчення дисципліни «Теорія навчання і виховання учнів початкової школи» є вивчення теоретичних основ сучасної педагогічної науки, дидактики початкової школи, теорії та методики виховання молодших школярів, розвитку професійного мислення, підготовка до усвідомленого оволодіння професійними вміннями та навичками, необхідними для ефективної роботи у національній школі. Курс є провідним у структурі варіативної частини циклу професійно-орієнтованої підготовки студентів і базується на розумінні процесу педагогічної діяльності, навчання та виховання не як одностороннього, безпосереднього впливу вчителя на особистість молодшого школяра, а як педагогічної взаємодії суб'єктів спільної діяльності. «Теорія навчання і виховання учнів початкової школи» - складова цілісної психолого-педагогічної підготовки студентів напряму «Дошкільна освіта», які здобувають додаткову кваліфікацію вчителя початкової школи

Міждисциплінарні зв'язки: «Теорія навчання і виховання учнів початкової школи» має тісні зв'язки з дошкільною педагогікою, дисциплінами психологічного циклу, дидактикою початкової школи, теорією виховання, загальною педагогікою, історією педагогіки,

Мета викладання навчальної дисципліни «Теорія навчання і виховання учнів початкової школи» – формування системи знань студентів про сутність та особливості організації (методи, форми, прийоми) навчально-виховного процесу в початковій школі.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- ознайомлення з основними категоріями дидактики і теорії виховання в початковій школі;
- оволодіння методами, формами і засобами навчання та виховання молодших школярів;
- ознайомлення з актуальними проблемами педагогіки початкової школи;
- вивчення передового педагогічного досвіду;
- набуття навичок творчого використання прогресивних ідей зарубіжної педагогіки та інноваційних педагогічних технологій навчання і виховання молодших школярів;
- формування педагогічної спрямованості, духовності, професійних ціннісних орієнтацій.

II. Основні результати навчання і компетентності , які вони формують

№	Результати навчання	Компетентності
1.	<i>Знати</i> нормативні державні документи про освіту, Державний стандарт початкової загальної освіти. <i>Вміти</i> здобувати нові знання і	<i>Здатність</i> використовувати нормативні правові документи у професійній діяльності у галузі початкової освіти. <i>Здатність</i> ставити і вирішувати прикладні задачі з

	<p>формування суджень з наукових, соціальних та інших проблем, використовуючи сучасні освітні та інформаційні технології.</p> <p><i>Вміти</i> наслідувати етичні і правові норми щодо дітей і педагогів, мати чітку ціннісну орієнтацію на збереження психічного здоров'я кожного учасника навчально-виховного процесу та охорону їх прав і здоров'я.</p> <p><i>Вміти</i> вибудовувати і реалізувати перспективні лінії інтелектуального, культурного, морального і професійного саморозвитку</p>	<p>використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій у галузі початкової освіти.</p> <p><i>Здатність</i> дотримуватися етичних і правових норм щодо учнів і педагогів з орієнтацією на збереження психічного здоров'я кожного учасника навчально-виховного процесу та охорону їхніх прав і здоров'я.</p> <p><i>Здатність</i> оперувати сукупністю теоретичних знань, практичних умінь, навичок, ставлень, досвіду, що дають змогу здійснювати пошукову, евристичну діяльність, самостійно здобувати нові знання, аналізувати діяльність учасників навчально-виховного процесу.</p>
2.	<p><i>Знати:</i> специфіку, структуру, особливості підготовки і проведення уроків з учнями молодшого шкільного віку; вимоги до сучасного уроку в початковій школі.</p> <p><i>Вміти</i> проектувати зміст уроку, використовуючи різноманітні методи навчання; моделювати нестандартні уроки та уроки різних типів відповідно до змісту, предмета, віку і рівня розвитку учня; добирати оптимальні форми організації навчання відповідно до конкретних умов; здійснювати аналіз та самооцінку проведеного уроку з метою його подальшого удосконалення</p>	<p><i>Здатність</i> добирати засоби стимулювання загального розвитку, інтелектуальної та мовленнєвої сфери особистості учня під час уроків та у позаурочній діяльності, оптимально поєднуючи зміст, засоби, форми та методи роботи на засадах розвивального та особистіно-орієнтованого навчання, враховуючи індивідуальні та вікові особливості у розвитку молодших школярів; <i>здатність</i> використовувати програмно-методичні матеріали і документи щодо обсягу рівня освіти, розвитку школярів, вимоги до нормативного забезпечення навчально-виховного процесу початкової школи.</p>

	<p><i>Вміти</i> здійснювати індивідуальний та диференційований підхід до учнів в процесі навчання; організувати самостійну роботу учнів у процесі навчання; розв'язувати педагогічні задачі, що виникають у навчальному процесі; перевіряти та оцінювати навчальні досягнення учнів відповідно до критеріїв; здійснювати виховний вплив на школяра; реалізовувати напрямки виховання у навчально-виховному процесі початкової школи.</p>	<p><i>здатність</i> до інноваційності мислення, креативності, рефлексії власної професійної діяльності; <i>здатність</i> усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, володіти високою мотивацією до виконання професійної діяльності у галузі початкової освіти; адекватно оцінювати процес і результати своєї діяльності, власні професійні можливості; готовність до вдосконалення професійної діяльності.</p> <p><i>Здатність</i> особливим чином структурувати наукові і практичні знання для ефективного розв'язання навчальних та виховних завдань початкової школи.</p> <p><i>Готовність</i> до міжособистісної комунікації шляхом участі у бесідах та дискусіях з актуальних проблем навчання та виховання молодших школярів.</p> <p><i>Готовність</i> до здійснення виховних функцій в початковій освіті на репродуктивному та творчому рівнях.</p> <p><i>Здатність</i> до розуміння сутності структурних компонентів виховної діяльності, що пов'язані між собою прямими й зворотними зв'язками (гностичний, проєктувальний, конструктивний, комунікативний і організаторський).</p>
3	<p><i>Знати</i> закономірності, принципи навчально-виховного процесу; основні психолого-педагогічні проблеми</p>	<p><i>Здатність</i> до ефективного вирішення психолого-педагогічних проблем і типових</p>

	діяльності вчителя початкових класів.	професійних завдань, які виникають у реальних ситуаціях педагогічної діяльності, і залежить від кваліфікації, загальноприйнятих цінностей моралі та етики, володіння освітніми технологіями, технологіями психолого-педагогічної діагностики (опитування, індивідуальні та групові інтерв'ю) та психолого-педагогічної корекції, життєвого досвіду, постійного удосконалення та впровадження у практику ідей сучасної педагогіки та психології, методів навчання та викладання навчальних дисциплін і предметів,
--	---------------------------------------	--

. II. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної програми відводиться 6 кредитів ЄКТС 180 годин.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		с	лаб	інд	с.р.	л		с	лаб	інд	с.р.	
Змістовий модуль 1. Предмет та основні категорії дидактики початкової школи.												
Тема 1. Дидактика як теорія освіти і навчання.	10	2	2		2	4	9	1				8
Тема 2. Процес навчання як система.	10	2	2		1	5	12	1	1			10
Тема 3. Закони і закономірності навчального процесу. Принципи навчання.	11	2	2		2	5	10					10
Тема 4.	11	2	2		1	6	11	1	1			9

Зміст сучасної початкової освіти.												
Разом за ЗМ 1.	42	8	8	-	6	20	42	3	2	-	-	37
Змістовий модуль 2. Методи, засоби та форми навчання.												
Тема 5. Методи та засоби навчання.	14	2	4		2	6	12	1	1			10
Тема 6. Форми організації навчального процесу в початковій школі.	12	2	2		2	6	14	1	1			12
Тема 7. Урок – основна форма організації навчання.	16	2	2		2	10	12	1	1			10
Тема 8. Контроль навчальних досягнень учнів.	9	2	2		1	4	13					13
Разом за ЗМ 2.	51	8	10	-	7	26	51	3	3	-	-	45
Змістовий модуль 3. Виховання як педагогічне явище.												
Тема 9. Загальні закономірності та принципи виховання.	10	2	2		1	5	11		1			10
Тема 10. Методи та форми організації виховного процесу в сучасній школі.	17	2	4		3	8	16	1	1			14
Тема 11. Виховання особистості в колективі. Класовод у виховній системі школи.	12	2	2		2	6	12	1	1			10
Разом за ЗМ 3.	39	6	8	-	6	19	39	2	3	-	-	34
Змістовий модуль 4. Зміст та характеристика основних напрямів виховання.												
Тема 12. Розумове виховання та роль учителя у розвитку пізнавальних інтересів школярів.	12	2	2		2	6	12	1	1			10
Тема 13. Характеристика напрямів виховання сучасної початкової школи.	22	6	4		2	10	19	2	1			16
Тема 14. Спільна	14	2	2		2	8	17	1				16

робота школи, сім'ї та громадськості.												
Разом за ЗМ 4.	48	10	8	-	6	24	48	4	2	-	-	42
Усього годин	180	32	34	-	25	89	180	12	10	-	-	158

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	4.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т. ч. лекцій
1.	ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ПРЕДМЕТ ТА ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ДИДАКТИКИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	42	12
1.1.	Тема 1. Дидактика як теорія освіти і навчання. Процес навчання як сукупність послідовних і взаємопов'язаних дій вчителя і учнів, спрямованих на свідоме і міцне засвоєння системи знань, умінь і навичок, формування умінь застосовувати їх у житті, на розвиток самостійного мислення, спостережливості та інших пізнавальних здібностей учнів, опанування елементами культури розумової праці та формування основ світогляду.	6	2
1.2.	Сутність процесу навчання. Структурні компоненти процесу навчання. Основні функції навчання (освітня, виховна, розвивальна), їх єдність. Поняття про процес засвоєння знань. Його етапи. Основні функції та компоненти процесу навчання (мета, завдання, методи, засоби, форми організації навчання, зміст освіти). Рушійні сили процесу навчання – розв'язання суперечностей. Зовнішні, та внутрішні суперечності. <i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 11-14.</i> <i>Допоміжні: 14-16.</i>	8	
	Тема 2. Процес навчання як система. Типи навчання Мотиви навчальної діяльності (інтелектуальні). Джерела мотивації. Способи формування пізнавального інтересу учнів. Типи навчання (догматичне, пояснювально-ілюстративне, проблемне, програмоване). Внутрішній процес засвоєння знань (сприйняття, осмислення і розуміння, узагальнення, закріплення, застосування на практиці). Етапи засвоєння знань при проблемному навчанні		

<p>(проблемна ситуація, проблема, гіпотези).</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 11-14.</i> <i>Допоміжні: 14-16.</i></p> <p>Тема 3. Закони і закономірності навчального процесу. Принципи навчання.</p> <p>Поняття про закони і закономірності процесу навчання. Об'єктивний характер закономірностей процесу навчання.</p> <p>Поняття про принципи навчання. Я.А. Коменський про принципи навчання. Проблема принципів навчання у сучасній дидактиці.</p> <p>Основні принципи навчання, шляхи їх реалізації. Принцип виховного навчання. Зв'язок навчання з життям. Принцип науковості навчання. Принцип міцності знань, умінь та навичок. Роль повторення і різноманітних вправ у закріпленні знань, умінь та навичок. Принцип систематичності й послідовності навчання. Принцип наочності навчання. Види наочності. Шляхи реалізації принципу наочності "Золоте правило".</p> <p>Принцип свідомості й активності учнів у навчанні. Способи активізації пізнавальної діяльності учнів.</p> <p>Принцип доступності навчання. Врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів у навчанні. Опора на життєвий досвід учнів. Виявлення та розвиток індивідуальних особливостей школярів. Прийоми індивідуалізації навчання. Взаємозв'язок принципів навчання.</p> <p>Правила навчання як елементи дидактичних принципів.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 11-14.</i> <i>Допоміжні: 14-16.</i></p> <p>Тема 4. Зміст сучасної початкової освіти.</p> <p>Зміст освіти: сутність, значення та основні поняття, що його відображають. Аналіз джерел формування змісту освіти. Фактори впливу на формування змісту освіти. Принципи та критерії відбору змісту освіти. Новий державний стандарт початкової загальної освіти (2018). Навчальний план: сутність та структура. Навчальні програми освітніх дисциплін: сутність та характеристика. Стратегія розвитку варіативної освіти в Україні. Підручники та навчальні посібники, вимоги до їх структури та оформлення.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 11-14.</i></p>	<p>10</p> <p>6</p> <p>6</p>	<p>2</p>
--	-----------------------------	----------

	<i>Допоміжні: 14-16.</i>		
2. 2.1.	<p align="center">ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. МЕТОДИ, ЗАСОБИ ТА ФОРМИ НАВЧАННЯ</p> <p align="center"><i>Тема 5. Методи та засоби навчання.</i></p> <p>Поняття методів навчання, їх значення у навчальному процесі. Основні підходи до класифікації методів навчання. Проблема оптимального вибору методів навчання. Поняття про методи, прийоми і засоби навчання. Різні підходи (Ю.К.Бабанський, С.І. Петровський Е.Я. Голант, М.М. Скаткін, І.Я.Лернер, Г.І. Щукіна) до класифікації методів навчання. Функції методів навчання.</p> <p>Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Методи навчання за характером пізнавальної діяльності учнів. Проблемні методи навчання. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності (Активні методи навчання).</p> <p>Методи навчання за джерелом знань. Достоїнства та недоліки словесних методів навчання. Шляхи підвищення їх ефективності. Вимоги до використання наочних методів навчання. Практичні методи навчання.</p> <p>Вибір методів навчання.</p> <p>Приєм як складова методу навчання. Сутність поняття «засоби навчання». Види засобів навчання. Матеріальні та ідеальні засоби навчання, вимоги до їх використання. Специфіка засобів навчання у початковій школі.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 11-14.</i> <i>Допоміжні: 14-16.</i></p>	48 10	 2
2.2.	<p align="center"><i>Тема 6. Форми організації навчального процесу в школі.</i></p> <p>Поняття про форми організації навчального процесу в школі. Функції форм навчання. Виникнення та розвиток різних форм навчання в історії дидактики: індивідуальна; індивідуально-групова; класно-урочна; белл-ланкастерська; мангеймська система; Дальтон-план; бригадно-лабораторна система. Класифікація форм організації навчального процесу.</p> <p>Поняття про організаційні форми навчання їх ознаки. Зародження та розвиток класно-урочної системи навчання у братських школах України. Теоретичне обґрунтування Я.А.Коменським класно-урочної системи навчання.</p> <p>Характерні ознаки класно-урочної системи навчання. Альтернативні форми організації навчання у зарубіжній та вітчизняній шкільній практиці.</p> <p>Урок – основна форма організації навчального процесу.</p>	12 10	 2

<p>Нетрадиційні (нестандартні) уроки, особливості їх організації.</p> <p>Вимоги до організації навчання на уроці: загальнопедагогічні, психологічні, дидактичні, виховні, гігієнічні. Підготовка вчителя до уроку. Орієнтовна схема аналізу уроку.</p> <p>Інші форми організації навчального процесу: семінари, лекції, факультативи, предметні гуртки, практичні роботи, лабораторні роботи, практикуми, навчальні конференції, додаткові заняття і консультації. Навчальна екскурсія як форма організації навчального процесу. Її особливості, структурні компоненти та методика проведення. Види екскурсій.</p> <p>Домашня навчальна робота школярів. Значення домашньої навчальної роботи, її особливості. Види домашніх завдань. Вимоги до організації домашніх завдань. Шляхи оптимізації домашньої навчальної роботи.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 11-14.</i> <i>Допоміжні: 14-16.</i></p> <p>Тема 7. Урок – основна форма організації навчання.</p> <p>Урок як цілісна система. Загальні вимоги до уроку. Триєдина мета уроку як основа його проведення. Типологія уроків за різними критеріями та їхня характеристика. Макро- і мікроструктура уроків. Дидактична та методична структури уроку, їх сутність та відмінності. Гнучкість та динамічність структури уроку. Підготовка вчителем уроку. Тематичне та поурочне планування навчального матеріалу. Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці. Самостійна навчальна діяльність учнів та її види. Педагогічний аналіз та самоаналіз уроку в діяльності вчителя.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 11-14.</i> <i>Допоміжні: 14-16.</i></p> <p>Тема 8. Контроль навчальних досягнень учнів.</p> <p>Сутність контролю навчання як дидактичного поняття. Психологія оцінювання знань учнів. Функції, основні принципи, види, методи і форми контролю в початковій школі. Критерії оцінювання знань, умінь та навичок школярів. Характеристика бальної системи оцінювання знань. Особливості роботи зі школярами різного рівня навчальних досягнень. Сучасні пошуки шляхів удосконалення перевірки і</p>	<p>10</p>	<p>2</p>
---	-----------	----------

	<p>оцінки знань учнів. Неуспішність: поняття, причини виникнення, шляхи подолання.</p> <p>Види і форми контролю. Критерії та норми знань учнів: обсяг, міцність, оперативність, гнучкість, системність, якість знань. Освітнє та виховне значення оцінки. В.О.Сухомлинський, Ш.А.Амонашвілі та ін. про оцінку знань, умінь та навичок учнів.</p> <p>Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів за 12-бальною системою. Рівні навчальних досягнень учнів.</p> <p>Попередження і подолання неуспішності учнів у навчанні.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 11-14.</i> <i>Допоміжні: 14-16.</i></p>		
	<p align="center">ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. ВИХОВАННЯ ЯК ПЕДГОГІЧНЕ ЯВИЩЕ.</p> <p><i>Тема 9. Загальні закономірності та принципи виховання.</i></p> <p>Виховання як спеціально-організований і свідомо здійснюваний педагогічний процес: сутність, особливості, мета, завдання. Рушійні сили виховання. Особистісно-орієнтоване виховання як нова парадигма освіти. Компоненти та закономірності виховного процесу. Сутність поняття «принципи виховання», характеристика класичних принципів виховання. Поняття про закономірності виховання. Вирахування закономірностей у процесі виховання.</p> <p>Поняття про принципи виховання. Обумовленість принципів виховання закономірностями, особливостями процесу виховання, вимогами суспільства до його організації. Характеристика принципів виховання. Правила виховання. «Концепція національного виховання» про принципи виховання у сучасній школі.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 11-14.</i> <i>Допоміжні: 14-16.</i></p> <p><i>Тема 10. Методи та форми організації виховного процесу в сучасній школі.</i></p> <p>Поняття про методи виховання. Класифікація методів виховання. Різні підходи до класифікації методів виховання (Т.Б.Лихачов, І.С.Мар'єнко, М.І.Болдирев). Характеристика</p>		

основних груп загальних методів виховання у сучасній школі, їх психологічних основ і функцій.

Методи формування свідомості особистості (переконування та його різновиди, навіювання, приклад). Вимоги до методів формування свідомості.

Методи організації життєдіяльності дітей і досвіду поведінки (педагогічна вимога, громадська думка, вправи, привчання, доручення, метод виховуючих ситуацій).

Методи стимулювання суспільної поведінки і діяльності учнів. Педагогічні умови ефективного застосування методів заохочення і покарання. А.С.Макаренко і В.О.Сухомлинський про заохочення та покарання.

Народно-педагогічні методи і прийоми виховання дітей (М.Г.Стельмахович).

Методи самовиховання. Самопостереження, самоаналіз, самопереконавання, самонавіювання, самопідбадьорювання, самозаохочення та ін. Педагогічне керівництво самовихованням школярів.

Умови оптимального вибору і ефективного застосування методів самовиховання. Система засобів виховання. Взаємозв'язок методів і засобів виховання. Вибір методів виховання. Умови успішної організації самовиховання учнів. Сутність поняття «форма організації виховного процесу». Функції форм виховної роботи. Підходи до класифікації організаційних форм виховного процесу. Позакласна і позашкільна форми виховної роботи, їх взаємозв'язок.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 11-14.

Допоміжні: 14-16.

Тема 11. Виховання особистості в колективі. Класовод у виховній системі школи.

Колектив – об'єкт і суб'єкт виховання. Поняття про колектив, його ознаки і функції. Типи колективів: загальношкільний, первинний, навчальний, самодіяльні організації, об'єднання за інтересами, тимчасові об'єднання тощо. Виховна, організаторська, стимулювальна функції колективу. Чинники розвитку колективу. Стадії (етапи) формування колективу. Органи самоврядування дитячим колективом, їх функції та умови ефективної діяльності. Основні принципи, закони життя і діяльності колективу.

Відображення проблеми виховної ролі колективу у творчій спадщині А.С.Макаренка і В.О.Сухомлинського.

Шляхи згуртування дитячого колективу.

Рекомендовані інформаційні джерела:

*Основні: 11-14.
Допоміжні: 14-16.*

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 4. ЗМІСТ І ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ВИХОВАННЯ

Тема 12. Розумове виховання та роль учителя у розвитку пізнавальних інтересів школярів.

Сутність та завдання розумового виховання. Основні шляхи розумового виховання. Основні компоненти розумового виховання. Роль пізнавального інтересу в розумовому вихованні. Ознаки інтересу та його критерії. Вікова динаміка інтересів. Формування наукового світогляду школярів. Завдання та шляхи здійснення розумового виховання школярів. Поняття про світогляд як систему взаємовідносин людини та навколишнього світу. Сутність і основні риси наукового світогляду, його структура та характеристика (знання, погляди, переконання, ідеали). Функції наукового світогляду.

Основні шляхи і засоби формування світогляду в українській національній школі («Концепція національного виховання»). Роль народних традицій, звичаїв, обрядів у формуванні світогляду. Релігія як форма свідомості.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 11-14.

Допоміжні: 14-16.

Тема 13. Характеристика напрямів виховання сучасної початкової школи.

Виховання основ моральної культури в сучасній школі. Естетичне виховання школярів, його сутність та завдання. Екологічне виховання. Трудове виховання та професійна орієнтація школярів. Зміст роботи по вихованню фізичної культури учнів. Економічне виховання та економічна освіта в сучасній школі. Завдання, зміст та форми правового виховання. Виховання свідомої дисципліни, почуття обов'язку та відповідальності. Статеве виховання. Принципи побудови превентивного виховання. Виховання громадянської культури.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 11-14.

Допоміжні: 14-16.

Тема 14. Спільна робота школи, сім'ї та громадськості.

	<p>Сім'я як педагогічна система. Основні функції сім'ї. Шляхи підвищення педагогічних знань батьків. Види й форми роботи з батьками у взаємодії школи та сім'ї з метою виховання підростаючого покоління. Провідна роль сім'ї у вихованні дітей. Педагогічні умови успішного виховання в сім'ї. Типи сімей. Принципи сімейного виховання. Завдання та напрямки сімейного виховання. Зміст виховання у сім'ї. Методи виховання.</p> <p>Відображення у творчій спадщині А.С.Макаренка і В.О.Сухомлинського проблем сімейного виховання. Народна педагогіка про виховання у сім'ї. Є.Славинецький, С.Полоцький, Г.Сковорода про роль батьків у виховання дітей.</p> <p>Співпраця школи і сім'ї у вихованні учнів. Робота вчителя з батьками учнів. Форми спільної роботи школи і сім'ї у вихованні школярів.</p> <p>Психологічна служба в школі. Виховна робота з дітьми за місцем їх проживання, у літніх дитячих таборах.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i> <i>Основні: 11-14.</i> <i>Допоміжні: 14-16.</i></p>		
--	--	--	--

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 1. ПРЕДМЕТ ТА ОСНОВНІ КАТЕГОРІЇ ДИДАКТИКИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Семінарське заняття 1.

Тема. Дидактика як теорія освіти і навчання.

Мета: формувати цілісне уявлення про процес навчання, з'ясувати функції навчання і шляхи їх реалізації у процесі викладання відповідного навчального предмета у початковій школі

Ключові слова: знання, досвід, наука, функції науки, процес навчання, рушійні сили процесу навчання, особливості процесу навчання, діяльність вчителя початкової школи, діяльність учня

План проведення заняття 1. (2 год.):

1. Поняття про процес навчання.
2. Характеристика діяльності вчителя і діяльності учнів початкової школи у процесі навчання.
3. Особливості процесу навчання.
4. Рушійні сили процесу навчання.

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Що дозволяє характеризувати процес навчання як спеціально організовану діяльність вчителя і учнів?
2. Чи існує взаємозв'язок між ефективністю процесу навчання і особистістю вчителя? Доведіть свою точку зору.
3. Що ви розумієте під терміном „демократичне навчання”?
4. Охарактеризуйте одну з функцій навчання з використанням фактів з предмета за фахом.
5. Наскільки важливо визначати реальний результат навчання кожного учня? Наведіть конкретні приклади, що показують реальний результат конкретного учня.

Завдання:

1. . Визначити поняття „процес навчання”, його ознаки. Накресліть схему процесу навчання, що відображає його структуру. Покажіть взаємозв'язок усіх структурних елементів процесу навчання: мета навчання, принципи, змість, методи і прийоми, форми, реальний результат.

2. Охарактеризуйте діяльність вчителя і діяльність учнів у процесі навчання. Назвіть роль вчителя. Які особливості дитячої природи слід враховувати при організації процесу навчання у школі?

3. Доведіть, що наукове пізнання і навчання є формами процесу пізнання. Порівняйте процес наукового пізнання і процес навчання і визначте особливості останнього.

4. Що є рушійними силами процесу навчання? Назвіть основні суперечності (зовнішні та внутрішні), притаманні процесу навчання.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні 2;3;16; 17.

Допоміжні: 4;5.

Семінарське заняття 2 .

Тема. Процес навчання як система. Типи навчання

Мета: формувати цілісне уявлення про процес навчання, з'ясувати функції навчання і шляхи їх реалізації у процесі викладання відповідного навчального предмета у початковій школі

Ключові слова: знання, досвід, наука, функції навчання, мотиви навчання, сутність, структура процесу навчання.

План проведення заняття 2 (2 год.):

1. Структурні компоненти процесу навчання.
2. Мотиви навчання.
3. Функції навчання.

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Охарактеризуйте одну з функцій навчання з використанням фактів з предмету за фахом.
2. Наскільки важливо визначати реальний результат навчання кожного учня? Наведіть конкретні приклади, що показують реальний результат конкретного учня.

Завдання:

1. Накреслити схему процесу навчання, виявити взаємозв'язки між основними елементами процесу навчання.

2. Визначити поняття „мотив навчання”. Назвати й охарактеризувати різні мотиви навчання школярів, як позитивні, так і негативні. Зробити наголос на необхідності формування позитивних мотивів (соціальних, пізнавальних). Запропонувати шляхи формування пізнавального інтересу у школярів.

3. Назвати й охарактеризувати функції навчання: освітню, виховну, розвивальну. Висвітлити шляхи реалізації цих функцій у процесі навчання.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1; 2; 3;16;17.

Допоміжні: 1;10;11.

Семінарське заняття 3 .

Тема. Закони і закономірності навчального процесу. Принципи навчання.

Мета вивчення: засвоїти поняття „закономірності”, „дидактичні принципи”, „правила навчання”; формувати вміння аналізувати педагогічні поняття, зіставляти і порівнювати їх; розвивати мислення (на основі навчання операцій структурування й систематизації).

Ключові слова: закономірності, дидактичні принципи, правила навчання.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: підручники і посібники, навчально-методичний комплекс (укладачі: А.І.Кузьмінський та ін.), мультимедійний проектор, дошка

План проведення заняття 3. (2 год.):

1. Поняття про закони, закономірності, принципи і правила навчання.
2. Традиційні принципи навчання. Шляхи їх реалізації.
3. Народнопедагогічні принципи навчання: принцип природовідповідності, наочності, свідомості й активності, доступності, міцності знань, зв'язку з життям, науковості (повідомлення).

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Який взаємозв'язок між закономірностями і принципами навчання?
2. Яке місце займають дидактичні принципи у структурі процесу навчання? (схема процесу навчання)?
3. Назвіть принципи навчання, що відбивають вимоги до змісту навчання.
4. Назвіть принципи навчання, що відбивають вимоги до методів навчання.
5. Які закономірності лежать в основі принципів науковості, систематичності і доступності знань?
6. За яких умов досягається міцність (грунтовність) знань?
7. У чому знаходить свій вияв вербалізм у навчанні і як йому можна запобігти?
8. Яке співвідношення активності вчителя і активності учнів на уроці?

Завдання:

1. Дати визначення понять „закономірність”, „дидактичний принцип”, „правило навчання”. Зіставити поняття „закономірність” і „принцип”. Довести, що це поняття одно порядкові, а не тотожні. Накреслити схему, яка відображає зв'язок

закономірностей, принципів і змісту навчання. Які групи закономірностей виділяють педагоги? Назвати приклади закономірностей кожної групи.

2. Відзначити різні підходи до класифікації дидактичних принципів. Назвати їх. Які дидактичні принципи сформулював Я.А.Коменський, К.Д.Ушинський, О.В.Духнович? Охарактеризувати основні принципи: науковості, доступності навчання, наочності, зв'язку теорії з практикою (з життям); систематичності навчання, самостійності й активності учнів у навчанні, міцності засвоєння знань, індивідуального підходу до учнів за умов колективної навчальної праці, виховного навчання – за планом: сутність принципу, вимоги, що він відображає, шляхи реалізації принципу.

3. На основі праці М.Г.Стельмаховича „Українська народна педагогіка” (с. 170–174) проаналізувати народнопедагогічні принципи навчання: природовідповідності, наочності, свідомості й активності, доступності, міцності знань, зв'язку з життям, науковості. Визначити їх актуальність.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1; 2; 3;14;15;17.

Допоміжні: 9;10;11;12.

Семінарське заняття 4.

Тема. Зміст сучасної початкової освіти. Компетентнісний підхід у формуванні змісту освіти.

Мета вивчення: засвоїти поняття „зміст навчання” «компетентнісний підхід»; формувати вміння порівнювати, аналізувати педагогічні явища розвивати категоріальне мислення.

Ключові слова: зміст навчання, компетентнісний підхід, педагогічні явища.

Обладнання: підручники і посібники, навчально-методичний комплекс (укладачі: А.І.Кузьмінський та ін.), мультимедійний проектор, дошка

Обсяг навчального часу: 2 год.

План проведення заняття 4. (2 год.):

1. Поняття про зміст освіти, його історичний розвиток.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти (2018). Елементи змісту освіти.
3. Вимоги до відбору змісту освіти.
4. Навчальний план національної школи.
5. Навчальні програми, принципи їх побудови. Підручники і навчальні посібники.

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Чого необхідно навчати молодших школярів у загальноосвітній школі?
2. Обґрунтуйте зв'язок між метою і змістом освіти?
3. Який зв'язок виховної функції навчання і такого компонента змісту освіти, як досвід емоційно-ціннісного ставлення?

Завдання:

1. Дати визначення поняття „зміст освіти”. Охарактеризувати два підходи до виявлення сутності змісту освіти: знання-орієнтований та __особистісно-зорієнтований.

2. Назвати й охарактеризувати елементи змісту освіти: знання, способи діяльності, досвід творчої діяльності, досвід емоційно-ціннісного ставлення. Показати взаємозв'язок між ними. Які знання учні повинні засвоїти у школі? Які вміння сформулювати? Назвіть конкретні знання та вміння, які учні повинні засвоїти з Вашого предмета.

3. Зважаючи на те, що зміст освіти розглядається як педагогічне втілення соціального замовлення, тобто вимог суспільства до того, що повинен знати і вміти, якими якостями повинен володіти учень, виділити вимоги до відбору змісту освіти. Охарактеризуйте навчальний предмет як один із основних засобів реалізації змісту освіти. Назвіть цикли предметів за різними класифікаціями.

4. Схарактеризуйте нормативні державні документи, що відображають зміст освіти у сучасній початковій школі (Державний стандарт початкової загальної освіти (2018), навчальні плани, навчальні програми, підручники). Охарактеризуйте навчальні плани, їх структуру і компоненти (державний та шкільний). Поясніть існування різних типів навчальних планів.

5. Проаналізуйте навчальні програми, способи їх побудови, підручники і навчальні посібники. Які вимоги висуваються до підручників? Якою повинна бути навчальна книга? Якими навчальними посібниками користуються учні для реалізації завдань, поставлених перед ними у навчальному процесі?

6. Схарактеризуйте компетентнісний підхід в освіті.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1; 2; 3; 16;17.

Допоміжні: 9;10.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2. МЕТОДИ, ЗАСОБИ ТА ФОРМИ НАВЧАННЯ

Практичне заняття 5.

Тема. Методи і засоби навчання

Мета вивчення: засвоїти поняття „метод навчання”, „методичний прийом”, „засіб навчання”; розвивати категоріальне мислення

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: підручники і посібники, навчально-методичний комплекс (укладачі: А.І.Кузьмінський та ін.), мультимедійний проектор, дошка

Ключові слова: методи навчання, методичний прийом, засіб навчання

План проведення заняття 5. (2 год.):

1. Поняття про методи, прийоми і засоби навчання.
2. Функції методів навчання. Вимоги до методів навчання.
3. Різні підходи до класифікації методів навчання.
4. Методи навчання за характером пізнавальної діяльності учнів. Методи навчання за логікою засвоєння знань учнями.
5. Методи навчання за джерелом знань.
6. Характеристика окремих методів навчання.

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Пригадайте з історії педагогіки, які методи навчання є найдавнішими.
2. Як ви вважаєте, у зв'язку з чим з'являються нові методи навчання?
3. Які методи навчання вирішують основні завдання процесу навчання?
4. Які достоїнства і недоліки методів усного викладу навчального матеріалу?
5. Як ви думаєте, чому частина учнів не бере участь у бесіді?
6. Які вимоги пред'являються до використання наочних методів навчання?
7. Яку наочність можна використовувати на уроках мови та літератури?
8. Які вправи використовуються на уроках мови і літератури?
9. Доведіть, що методи навчання не є тотожними його принципам, засобам та організаційним формам.
10. Які методи навчання максимально забезпечують розвиток творчості школярів?
11. Наведіть аргументи щодо застосування методів стимулювання пізнавальної діяльності учнів.

Завдання:

1. Дати визначення понять: „метод навчання”, „методичний прийом”, „засіб навчання”. Показати процес становлення теорії методів навчання.
2. Охарактеризувати функції навчання (освітню, виховну, розвивальну, спонукальну, контрольну-регульовальну). Які вимоги висуваються до методів навчання?
3. Охарактеризуйте різні підходи до класифікації методів навчання. Яка класифікація є найпоширенішою у сучасній школі? Покажіть залежність вибору класифікації методів від типу навчання.
4. Охарактеризуйте методи навчання за характером пізнавальної діяльності учнів; методи навчання за логікою засвоєння знань учнями.
5. Дайте загальну характеристику методів навчання за джерелом знань (групи методів, окремі методи). Для якого типу навчання характерна ця класифікація?
6. Охарактеризуйте окремі методи навчання груп: словесні, наочні, практичні.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1; 2; 3;8;

Допоміжні: 9;10.

Практичне заняття 6.

Тема. Організаційні форми навчально-пізнавальної діяльності

Мета вивчення: засвоїти поняття „організаційна форма навчання”; познайомитися з основними формами організації навчального процесу в сучасній початковій школі; розвивати навички конкретизації й систематизації

Ключові слова: форма організації навчання, урок як основна форма організації навчання, навчальний процес початкової школи, позаурочні форми організації навчання, народнопедагогічні форми навчання

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: підручники і посібники, навчально-методичний комплекс (укладачі: А.І.Кузьмінський та ін.), мультимедійний проектор, дошка

План проведення заняття 6 (4 год.):

1. Поняття про організаційні форми навчання.
2. Основні форми організації навчання у сучасній школі.
3. Позаурочні форми організації навчання.
4. Нетрадиційні (нестандартні) уроки.
5. Народнопедagogічні форми навчання.

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Пригадайте: у працях якого педагога знаходимо обґрунтування класно-урочної системи навчання.
2. Від чого залежить вибір організаційних форм навчання?
3. Які виховні можливості попередньої організації класу?
4. Як забезпечити на уроці позитивну мотивацію навчальної діяльності школярів? – свідому дисципліну? – добру робочу атмосферу? (Див.: Древе У., Фурман З. Организация урока в вопросах и ответах. – М., 1984).
5. Як можна використовувати народнопедagogічні форми навчання (ланцюжок, самонавчання, наставництво, похід, екскурсія, колективне голосне читання) у сучасному навчальному процесі?

Завдання:

На основі вивчення праць дидактів з'ясувати ознаки організаційних форм навчання. Виокремити основні ознаки класно-урочної системи навчання. Визначити достоїнства і недоліки уроку як основної форми навчання. Вказати шляхи підвищення ефективності уроку. Визначити вимоги до сучасного уроку.

Дати характеристику позаурочним формам навчання і нетрадиційним урокам.

Практичне заняття 7.

Тема. Психолого-педагогічні проблеми сучасного уроку в початковій школі.

Мета вивчення: розкрити поняття „психолого-педагогічні проблеми сучасного уроку в початковій школі”; познайомитися зі структурою уроку в сучасній початковій школі; розвивати навички конкретизації й систематизації

Ключові слова: форма організації навчання, урок як основна форма організації навчання, навчальний процес початкової школи

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: підручники і посібники, навчально-методичний комплекс (укладачі: А.І.Кузьмінський та ін.), мультимедійний проектор, дошка

План проведення практичного заняття 7 (2 год.):

1. Типологія уроків. Структура уроку.
2. Підготовка вчителя до уроку.

3. Проблеми сучасного уроку. Вимоги до сучасного уроку: організаційні, або технологічні, виховні, санітарно-гігієнічні, психологічні, дидактичні.

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Які способи модернізації класно-урочної системи навчання існували наприкінці ХУІІІ–ХХ століттях?
2. Які шляхи удосконалення уроку ви можете запропонувати?
3. У чому переваги і недоліки різних форм організації навчання?
4. Чим пояснити домінуюче положення уроку у школі?
5. Яка роль факультативів у навчальному процесі?
6. Чому комбінований урок є найпоширенішим?

Завдання:

1. Як забезпечити на уроці позитивну мотивацію навчальної діяльності школярів? – свідому дисципліну? – добру робочу атмосферу? (Див.: Древіс У., Фурман З. Организация урока в вопросах и ответах. – М., 1984).
2. Як можна використовувати народнопедагогічні форми навчання (ланцюжком, самонавчання, наставництво, похід, екскурсія, колективне голосне читання) у сучасному навчальному процесі?
3. Складіть план уроку на обрану тему.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 8; 14-17.

Допоміжні: 9;10.

Практичне заняття 8.

Тема. Контроль навчальних досягнень учнів.

Мета вивчення: засвоїти поняття „контроль”, „оцінка”; «моніторинг», усвідомити основні функції контролю

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: підручники і посібники, навчально-методичний комплекс (укладачі: А.І.Кузьмінський та ін.), мультимедійний проектор, дошка

Ключові слова: контроль, моніторинг, оцінка, позитивна «Я-концепція» молодшого школяра.

План проведення практичного заняття 8 (2 год.):

1. Сутність і основні функції контролю. Компоненти контролю.
2. Види і форми контролю.
3. Педагогічні вимоги до контролю у навчанні.
4. Оцінка результатів навчально-пізнавальної діяльності учнів.
5. Критерії і норми оцінки навчальних досягнень учнів.

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Чи не гальмують низькі оцінки розвиток особистості школярів?
2. Однією з важливих вимог до контролю є його об'єктивність. Як же сполучати цю вимогу з необхідністю впливу оцінки на учня?

3. Чи можна здійснювати ефективний контроль за навчально-пізнавальною діяльністю школярів, не оцінюючи її результати кількісно (оцінкою)? Обґрунтуйте.
4. Як ви вважаєте, ставлення до оцінок у невстигаючих і відмінників є однаковим?
5. У чому переваги і недоліки усного опитування?
6. Які основні причини суб'єктивного оцінювання педагогом знань учнів? Як, на вашу думку, можна цього уникнути?

Завдання:

1. На основі вирішення педагогічних ситуацій (див.: навчально-методичний комплекс: практикум / укладачі: А.І.Кузьмінський та ін., с. 126–129) окреслити підходи до контролю за навчально-пізнавальною діяльністю учнів.

2. Обговорення правил, що стосуються контролю і оцінювання навчальних досягнень учнів (завдання для самостійної роботи).

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 14-17.

Допоміжні: 11-13.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 3. ВИХОВАННЯ ЯК ПЕДАГОГІЧНЕ ЯВИЩЕ.

Лабораторне заняття 9.

Тема. Мета виховання у сучасній українській школі

Мета вивчення: засвоїти поняття „мета виховання” та „виховний ідеал, визначити мету виховання на сучасному етапі

Ключові слова: мета виховання, виховний ідеал, виховання.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: підручники і посібники, навчально-методичний комплекс (укладачі: А.І.Кузьмінський та ін.), мультимедійний проектор, дошка

План проведення практичного заняття 9 (2 год.):

1. Поняття про національне виховання. Принципи національного виховання.
2. Поняття про мету виховання і виховний ідеал.
3. Зародження і розвиток ідеї всебічного розвитку особистості.
4. Основні напрямки всебічного розвитку особистості. Програма виховання як система цілей виховання.

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Національне виховання – це система виховання в Україні чи на певному етапі її розвитку?
2. Які напрямки виховання реалізують мету виховання у сучасній загальноосвітній школі?

3. Як може поєднуватися всебічний розвиток особистості і розвиток здібностей до певного виду діяльності? Наведіть приклади такого поєднання у близьких людей, які вас оточують.
4. У чому сутність загальнолюдського та національного ідеалу?

Завдання:

1. Розкрити поняття „національне виховання”. Назвіть принципи національного виховання (за „Концепцією національного виховання”).
2. Розкрити поняття „мета виховання”, показати значення визначення мети виховання. Обґрунтувати об’єктивний її характер – обумовленість мети суспільно-економічними умовами розвитку країни.
3. Простежити зародження і розвиток (доба Середньовіччя, Відродження, Нові часи, Новітні часи, сучасність) ідеї всебічного розвитку особистості – від поняття „калокагатія” у Стародавній Греції до сучасного розуміння всебічного розвитку особистості.
4. Назвати основні напрями всебічного розвитку особистості.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 14-17

Допоміжні: 9-13.

Лабораторне заняття 10.

Тема. Методи та форми організації виховного процесу в сучасній школі.

Мета вивчення: засвоїти поняття „метод виховання”, „прийом виховання”, „засіб виховання”, охарактеризувати методи виховання та форми організації виховного процесу в сучасній школі

Ключові слова: метод виховання, прийом виховання, засіб виховання, форми виховання.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: підручники і посібники, навчально-методичний комплекс (укладачі: А.І.Кузьмінський та ін.), мультимедійний проектор, дошка

Ключові слова:

План проведення практичного заняття 10 (2 год.):

1. Поняття про методи, притоми і засоби виховання. Класифікація методів виховання.
2. Характеристика окремих методів виховання.
3. Метод переконування та його значення у формуванні свідомості школярів.
4. Методи заохочення та покарання.

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Наведіть приклад використання будь-якого методу виховання у роботі вчителя (класного керівника) (на основі своїх спостережень).
2. Чому ми не можемо обійтися без методу вправ у виховній роботі?
3. У якій послідовності ми використовуємо методи формування свідомості і методи формування досвіду поведінки? Де буде відчуватися, що ми є вихователями?

Завдання:

1. Дати визначення понять: „метод виховання”, „прийом виховання”, „засіб виховання”. Охарактеризувати різні підходи до класифікації методів виховання.

2. Охарактеризувати окремі методи виховання груп: методи формування свідомості, методи формування суспільної поведінки та діяльності, методи стимулювання поведінки та діяльності.

Завдання 14.3.2 // Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації : практикум. – К.: Знання-Прес, 2003. – С. 189

3. Охарактеризувати переконування як метод формування свідомості особистості. Відзначити його особливості (аргументованість, доказовість, вербальність).

4. Охарактеризувати методи заохочення і покарання. Назвати прийоми заохочення і покарання у сучасній школі. А.С.Макаренко і В.О.Сухомлинський про заохочення і покарання. Які вимоги ставляться до використання методів цієї групи?

Ситуація 4 // Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації : практикум. – К.: Знання-Прес, 2003. – С. 168–169.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1; 2; 3;8;14-17.

Допоміжні: 9;10.

Лабораторне заняття 11.

Тема. Виховання особистості в колективі. Класовод у виховній системі школи.

Мета вивчення: засвоїти поняття „колектив”, з’ясувати роль учнівського колективу у формуванні особистості

Ключові слова: колектив, дитячий колектив, особистість молодшого школяра.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: підручники і посібники, навчально-методичний комплекс (укладачі: А.І.Кузьмінський та ін.), мультимедійний проектор, дошка

Ключові слова:

План проведення заняття 11. (2 год.):

1. Поняття про колектив, його структура. Типи колективів.
2. Органи самоврядування колективу.
3. Стадії (етапи) розвитку колективу.
4. Дисципліна, традиції, стиль і тон відносин у колективі (за А.С.Макаренко).
5. Принципи виховання у колективі (за А.С.Макаренко): принцип паралельної педагогічної дії, принцип відповідальної залежності, принцип вимогливості у поєднанні з повагою до особистості, принцип виховання у праці, система (закон) перспективних ліній.
6. Шляхи згуртування дитячого колективу.

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Доведіть, що колектив – необхідна умова існування людини.
2. Які можливі типи стосунків особистості і колективу?

Завдання:

1. Дати визначення поняттю „колектив”, назвати його ознаки і функції. Які є типи колективів? Які особливості учнівського (шкільного) колективу? Накреслити його структуру і показати взаємозв’язок між різними його складовими.

Прокоментуйте слова С.Русової про колектив (див.: Фіцула М.М. Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К.: Видавничий центр „Академія”, 2001. – С. 352)

2. Визначити поняття „органи колективу”. Що таке актив? Чи тотожні поняття „актив класу” і „органи самоврядування”? Якщо ні, то поясніть відмінності між ними. Що є вищим органом шкільного (класного) колективу?

Що не можна обговорювати у колективі (на загальних зборах)?

3. Назвіть і охарактеризуйте стадії розвитку колективу.

Завдання 15.3.4 // Кузьмінський А.І., Вовк Л.П., Омеляненко В.Л. Педагогіка: завдання і ситуації : практикум. – К.: Знання-Прес, 2003. – С. 211–212.

Завдання 15.3.13 // Там само, с. 214.

4. Спираючись на твори А.С.Макаренка, покажіть, яке значення мають дисципліна, традиції, стиль і тон відносин у колективі.

Пригадайте традиції вашого класного (шкільного) колективу.

5. Спираючись на твори А.С.Макаренка, назвати й охарактеризувати принципи виховання у колективі.

6. Назвіть шляхи згуртування колективу.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1; 2; 3;11;13;16;17.

Допоміжні: 9;10.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 4. ЗМІСТ І ХАРАКТЕРИСТИКА ОСНОВНИХ НАПРЯМІВ ВИХОВАННЯ

Лабораторне заняття 12.

Тема. *Розумове виховання та роль учителя у розвитку пізнавальних інтересів школярів.*

Мета вивчення: розкрити сутність розумового виховання школярів та визначити його місце у всебічному розвитку особистості

Ключові слова: розумове виховання школярів, всебічний розвиток особистості.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: підручники і посібники, навчально-методичний комплекс (укладачі: А.І.Кузьмінський та ін.), мультимедійний проектор, дошка

Ключові слова:

План проведення заняття 12. (2 год.):

1. Сутність розумового виховання.
2. Завдання розумового виховання.
3. Поняття про світогляд і шляхи його формування.
4. Методи і форми розумового виховання у сучасній школі.

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Що називають культурою розумової праці?
2. Назвіть основні види мислення. Оцініть рівні сформованості певних видів мислення у себе.
3. У чому ви вбачаєте взаємозв'язок між розумовим, моральним та естетичним вихованням?
4. Проаналізуйте потенційні можливості вашої дисципліни щодо формування світогляду учнів.
5. У чому виявляється взаємозв'язок між світоглядом і переконанням?

Завдання:

1. Дати визначення поняття „розумове виховання”, показати його місце у процесі всебічного розвитку особистості. Користуючись творами В.О.Сухомлинського („Павлиська середня школа”, „Народження громадянина”, „Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості”), випишіть 2-3 приклади про майстерність керування розумовою діяльністю учнів середнього шкільного віку.

2. Визначити завдання розумового виховання. Що означає – навчити учнів мислити? Які уміння та навички, необхідні для розумового розвитку, слід сформувати у школярів? Користуючись твором В.О.Сухомлинського „Розмова з молодим директором”, назвіть найважливіші уміння і навички, якими треба оволодіти у школі.

3. Визначити поняття „світогляд” і дати розгорнуту характеристику шляхів його формування. Показати роль різних навчальних предметів, народних знань у формуванні світогляду.

4. Назвіть методи і форми розумового виховання у сучасній школі . Покажіть, як відбувається розумове виховання на уроках та у позакласній діяльності.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1; 2; 3;11;13;16;17.

Допоміжні: 9;10.

Лабораторне заняття 13.

Тема. Характеристика напрямів виховання сучасної початкової школи.

Мета вивчення: розкрити сутність морального, естетичного, екологічного, трудового та інших напрямів виховання в початковій школі та визначити їх місце у всебічному розвитку особистості.

Ключові слова: напрямки виховання, завдання, сутність та зміст напрямків виховання.

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: підручники і посібники, навчально-методичний комплекс (укладачі: А.І.Кузьмінський та ін.), мультимедійний проектор, дошка.

Ключові слова:

План проведення заняття 13. (1 год.):

1. Сутність морального виховання школярів, його компоненти.
2. Зміст морального виховання.

3. Завдання морального виховання.
4. Методи і форми морального виховання у сучасній школі.
5. Умови успішного морального виховання школярів.
6. Завдання естетичного виховання.
7. Методи, засоби і форми естетичного виховання у сучасній школі

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Проаналізуйте логічні зв'язки між загальнолюдськими та національними моральними цінностями і менталітетом.
2. „Виховання неможливо собі уявити як просту передачу знань про те, як треба себе вести, які правила і норми поведінки особистості” (М.Каган). Яка ж роль знань у процесі виховання?
3. Що таке моральний ідеал?
4. Чому питання екологічного виховання віднесено до сфери морального виховання?
5. Якими чинниками, на ваш погляд, зумовлюються труднощі розв'язання завдань морального виховання?
3. Яке місце займає естетичне виховання у системі всебічного гармонійного розвитку особистості?
4. Чи тотожні поняття „естетичне виховання” і „художня освіта”?
5. Як відбувається моральне і естетичне виховання в початковій школі?

Завдання:

1. Дати визначення поняття „моральне виховання”, назвати його компоненти (свідомість, переконання, почуття, звички).
2. Розкрити зміст морального виховання (формування національної свідомості, екологічне виховання, статеве, правове, морально-етичне виховання).
3. Окреслити завдання морального виховання за напрямками.
4. Визначити методи і форми морального виховання у сучасній школі. Показати, що моральне виховання відбувається на уроках та у позакласній виховній роботі. Як відбувається моральне виховання на уроках з вашої дисципліни?
5. Визначити умови успішного морального виховання школярів.
6. Визначте поняття „естетичне виховання”, та його завдання. Покажіть взаємозв'язок формування естетичної свідомості (почуття, смаки, ідеали) і поведінки школяра.
7. Назвіть і охарактеризуйте методи, форми, засоби естетичного виховання школярів. Джерела естетичного виховання: твори образотворчого мистецтва, музика, художня література, театр, кіно, природа та ін.

План проведення заняття 13.1 (1 год.):

1. Сутність трудового виховання.
2. Завдання трудового виховання.
3. Види трудової діяльності школярів у сучасній школі.
4. Методи і форми трудового виховання у сучасній школі.
5. Вимоги до організації праці школярів.

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Обґрунтуйте соціально-психологічне значення праці у житті людини.
2. На яких принципах ґрунтується трудове виховання?
3. У чому ви вбачаєте взаємозв'язок між трудовим, моральним і фізичним вихованням?
4. У якій послідовності відбувається теоретична, практична і психологічна підготовка дітей до праці?
5. З якого віку слід привчати дітей до праці?
6. Яке значення має традиційний поділ праці на чоловічу та жіночу?
7. Як Ви розумієте поняття „споріднена праця” (Г. Сковорода)?
8. Як відбувається трудове виховання на уроках української мови та літератури?

Завдання:

1. Дати визначення поняття „трудове виховання”. Розкрити зміст теоретичної, практичної та психологічної підготовки школярів до трудової діяльності. На основі аналізу праць К.Д.Ушинського, А.С.Макаренка, В.О.Сухомлинського розкрити значення трудового виховання для всебічного розвитку особистості.
2. Окреслити завдання фізичного виховання.
3. Назвати і охарактеризувати види трудової діяльності школярів: навчальна праця, трудове навчання, самообслуговування, суспільно корисна праця, виробнича (продуктивна) праця. Показати їх роль у формуванні особистості.
4. Назвати і охарактеризувати методи і форми трудового виховання школярів (уроки та позаурочні виховні заходи; бесіди, диспути, трудові справи та ін.).
5. Зробити наголос на тому, що ефективність трудового виховання підвищується за умови педагогічно й методично правильної організації трудового виховання. Визначити вимоги до організації праці школярів.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1; 2; 3;11;13;16;17.

Допоміжні: 9;10.

Лабораторне заняття 14.

Тема. Спільна робота школи, сім'ї та громадськості.

Мета вивчення: показати провідну роль сім'ї у вихованні дитини, довести, що тільки спільними зусиллями сім'ї та школи (батьків і вчителів) можна досягти успіху у вихованні дитини.

Ключові слова: сім'я, родина, сучасні батьки

Обсяг навчального часу: 2 год.

Обладнання: підручники і посібники, навчально-методичний комплекс (укладачі: А.І.Кузьмінський та ін.), мультимедійний проектор, дошка

Ключові слова:

План проведення заняття № 14 (1 год.):

1. Роль сім'ї у вихованні дитини.
2. Зміст і методи виховання дітей у сім'ї.
3. Педагогічні умови виховання дітей у сім'ї.
4. А.С.Макаренко і В.О.Сухомлинський про виховання дітей у сім'ї.
5. Форми роботи школи з батьками.

Основні питання (до контролю рівня засвоєння навчального матеріалу, його обговорення, самостійного вивчення та осмислення):

1. Якими методами найчастіше користуються батьки у вихованні дітей?
2. Яку роль відіграють бабусі й дідусі, хрещені батьки, старші діти у вихованні дітей?
3. Які є групи сімей і як вони впливають на виховання дітей?
4. Які є функції сім'ї? Доведіть, що виховання дітей є чи не найважливішою функцією. Як сім'я впливає на успішність дитини у навчанні? Яку роль відіграє сім'я у життєвому визначенні дитини?
5. Покажіть, що саме сім'я закладає основи фізичної, моральної, інтелектуальної та ін. культури.
6. Охарактеризуйте педагогічні умови виховання дітей у сім'ї. На чому ґрунтується авторитет батьків? Чи є сім'я колективом?
7. Пригадайте традиції вашої сім'ї.
8. Які проблеми виховання дітей у сім'ї відображають твори А.С.Макаренка і В.О.Сухомлинського?
9. Назвати форми роботи з батьками. Які відомості про учнів можна отримати у сім'ї? Які є способи отримання цих відомостей?

Рекомендовані інформаційні джерела:

Основні: 1; 2; 3;11;13;16;17.

Допоміжні: 9;10.

5. Теми семінарських занять

з/п	Тема заняття	К-сть годин
1.	Дидактика як галузь педагогіки.	2
2.	Сутність та структура процесу навчання.	2
3.	Закономірності та принципи навчання.	2
4.	Зміст освіти початкової школи.	2
5.	Методи та засоби навчання.	4
6.	Організаційні форми навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів.	2
7.	Психолого-педагогічні проблеми сучасного уроку в початковій школі.	2
8.	Моніторинг навчальних досягнень учнів.	2
9.	Мета виховання у сучасній українській школі.	2
10.	Методи виховання. Розв'язання педагогічних задач.	4
11.	Виховний вплив колективу на особистість молодшого школяра.	2
12.	Розумове виховання та формування наукового світогляду молодших школярів.	2
13.	Завдання, зміст, принципи побудови та форми організації морального, естетичного, екологічного, трудового та інших напрямів виховання в початковій школі.	4
14.	Сучасні проблеми взаємодії школи та сім'ї.	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
	не передбачені навчальним планом	

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	К-ть годин
	не передбачені навчальним планом	

8. Самостійна робота

№ з/п	Вид роботи	К-сть годин
1.	Складіть словник педагогічних термінів до питання «Основні категорії дидактики»	4
2.	Доведіть положення про те, що дидактика – теоретична і нормативно-прикладна наука.	4
3.	Охарактеризуйте взаємозв'язки компонентів процесу навчання.	3
4.	Визначте співвідношення понять “закономірність”, “закон”, “дидактичний принцип”, “правило навчання”.	3
5.	Складіть таблицю «Правила реалізації принципів навчання».	4
6.	Розкрийте сутність компетентнісного підходу до змісту освіти.	4
7.	Опрацюйте питання «Теорії формування змісту освіти».	4
8.	Обґрунтуйте переваги і недоліки уроку як основної форми організації навчання в сучасній школі.	6
9.	Порівняйте критерії оцінювання знань і критерії оцінювання навчальних досягнень учнів.	4
10.	Законспекуйте питання «Оптимізація та інтенсифікація процесу навчання».	3
11.	Охарактеризуйте пошуки передових учителів в галузі контролю і перевірки знань учнів.	4
12.	Розробіть тестові завдання для перевірки знань учнів з обраної самостійно теми, продумайте методику тестування, підготуйте необхідне дидактичне забезпечення.	4
13.	Охарактеризуйте особливості факультативних занять у початковій школі.	2
14.	Заповніть таблицю «Технології навчання».	6
15.	Складіть план індивідуалізації та диференціації виховання за будь-якими двома напрямками (на вибір).	6
16.	Заповніть схеми «Напрями виховання молодших школярів»	4
17.	Розробіть та презентуйте проект форми виховної роботи.	4
18.	Розробіть конспект виховної години на довільну тему.	4
19.	Побудуйте діагностичну програму вивчення рівня вихованості в молодших школярів милосердя.	4
20.	Складіть алгоритм підготовки та план проведення КТС на перше півріччя навчального року для учнів 3 класу.	4
21.	Складіть і заповніть схему «Дитячі та молодіжні організації України».	4
22.	Сучасні проблеми сімейного виховання та шляхи їх розв'язання.	4
	Разом	89

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота проводиться з окремими студентами з метою підвищення рівня їхньої підготовки та розвитку творчих здібностей і передбачає підготовку ними рефератів на запропоновані нижче теми:

1. Українська народна дидактика, її мета, завдання та зміст.
2. Зміст освіти в зарубіжній початковій школі.
3. Формування пізнавальних мотивів молодших школярів.
4. Реалізація дидактичних правил в організації початкового навчання .
5. Організація самостійної роботи учнів початкової школи.
6. Дидактична гра як метод навчання молодших школярів.
7. Особливості інтегрованих уроків у початковій школі.
8. Види домашньої навчальної роботи учнів початкових класів.
9. Формування в молодших школярів навичок самоконтролю досягнень у навчанні.
10. Ідея навчання без оцінок у досвіді Ш. О. Амонашвілі.
11. Випереджувальне навчання з коментованим керуванням як технологія початкового навчання.
12. Методи виховання в умовах формування відносин співтворчості.
13. Історія становлення розвитку в Україні інституту класних керівників.
14. Особливості процесу становлення дитячих організацій в Україні.
15. Особливості процесу становлення молодіжних організацій в Україні.

10. Методи навчання

У процесі опанування студентами змістом навчальної дисципліни використовуються такі методи навчання:

- за джерелом знань: словесні (лекції, пояснення, бесіди, інструктажі, робота з підручником), наочні (спостереження, ілюстрування, демонстрування), практичні (практичні роботи, підготовка рефератів);
- за способом керівництва навчальною діяльністю: безпосередні та опосередковані (методи пояснення педагога й різноманітні методи організації самостійної роботи студентів);
- за логікою навчального процесу: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні , аналітико-синтетичні, традуктивні.
- за рівнем активності: пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, частково-пошукові, дослідницькі. Передбачені види самостійної роботи та індивідуальні завдання.

11. Методи контролю

Контроль успішності та визначення рівня навчальних досягнень студентів проводиться відповідно до навчально–методичної карти дисципліни.

Формами поточного контролю є методи усної (опитування) та письмової перевірки (практичні роботи, доповіді, конспекти, тестові завдання, реферати). Тематичний контроль – написання тестових контрольних робіт по завершенню вивчення навчального матеріалу певного модуля. Підсумковий контроль здійснюється у формі письмового екзамену. Річна оцінка виставляється як середнє арифметичне із врахуванням письмового екзамену, поточного та тематичного оцінювання, а також виконання усіх видів самостійної та індивідуальної роботи.

Питання до екзамену:

1. Дидактика як галузь педагогіки.
2. Історичні періоди становлення дидактики як науки.
3. Завдання дидактики на сучасному етапі розвитку освіти.
4. Основні категорії дидактики.
5. Процес навчання як система.
6. Цілепокладання в дидактиці.
7. Макроструктура процесу навчання.
8. Основні ланки процесу засвоєння знань.

9. Закони дидактики.
10. Закономірності навчання.
11. Принципи навчання.
12. Правила навчання.
13. Поняття змісту освіти.
14. Теорії змісту освіти.
15. Структура змісту освіти.
16. Характеристика системи освіти України.
17. Характеристика типів шкіл.
18. Документи, що відображають зміст початкової освіти.
19. Компетентнісна спрямованість програм для початкової школи.
20. Державний стандарт початкової загальної освіти.
21. Навчальні програми початкової школи.
22. Фактори, що зумовлюють формування змісту освіти.
23. Поняття про методи навчання.
24. Класифікація методів навчання.
25. Характеристика словесних методів навчання.
26. Характеристика наочних методів навчання.
27. Характеристика практичних методів навчання.
28. Класифікація методів навчання за внутрішньою сутністю.
29. Модель методів навчання.
30. Вимоги до вибору методів навчання.
31. Прийоми навчання.
32. Засоби навчання.
33. Види навчання.
34. Класифікація форм організації навчання.
35. Характеристика основних форм організації навчання в історичному аспекті.
36. Урок як основна форма організації навчання.
37. Типи уроків та їхня структура.
38. Дидактичні особливості уроків для учнів шестирічного віку.
39. Форми організації навчальної діяльності учнів на уроці.
40. Етапи підготовки вчителем уроку.
41. Дидактична матриця уроку.
42. Поняття контролю та діагностики навчання.
43. Функції та завдання контролю навчальних досягнень учнів.
44. Принципи контролю та оцінювання навчальних досягнень учнів.
45. Види контролю навчальних досягнень учнів.
46. Методи контролю навчальних досягнень учнів.
47. Форми контролю навчальних досягнень учнів.
48. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів.
49. Рівні навчальних досягнень учнів.
50. Особливості оцінювання учнів шестирічного віку.
51. Поняття процесу виховання.
52. Рушійні сили процесу виховання.
53. Етапи процесу виховання.
54. Управління процесом виховання.
55. Сутність та етапи самовиховання.
56. Прийоми самовиховання.
57. Сутність та принципи перевиховання.
58. Етапи перевиховання.
59. Результати процесу виховання.
60. Шляхи підвищення ефективності процесу виховання.
61. Закономірності виховання.

62. Принципи виховання.
63. Концепція національного виховання.
64. Методи формування свідомості особистості.
65. Методи формування досвіду суспільної поведінки і діяльності.
66. Методи стимулювання поведінки і діяльності вихованців.
67. Методи контролю і аналізу ефективності виховного процесу.
68. Поняття про зміст виховання.
69. Розумове виховання молодших школярів.
70. Моральне виховання молодших школярів.
71. Трудове виховання молодших школярів.
72. Естетичне виховання молодших школярів.
73. Фізичне виховання молодших школярів.
74. Превентивне виховання молодших школярів.
75. Мета, специфіка та функції позакласної виховної роботи.
76. Характеристика позашкільних навчально-виховних закладів.
77. Масові форми виховної роботи.
78. Групові форми виховної роботи.
79. Індивідуальні форми виховної роботи.
80. Функції класного керівника.
81. Провідна роль класного керівника у вихованні підростаючого покоління.
82. Напрями та форми роботи класного керівника.
83. Методи вивчення учнів та учнівських колективів.
84. Програма вивчення і структура характеристики учнів.
85. Програма вивчення і структура характеристики класного колективу.
86. Критерії оцінювання ефективності виховного процесу.
87. Загальне поняття, ознаки та функції учнівського колективу.
88. Етапи розвитку дитячого колективу (за А.С. Макаренком).
89. Шляхи згуртування класного колективу.
90. Форми зв'язку школи та сім'ї.

12. Контроль якості знань студентів

12.1. Форми і методи поточного контролю

Форми поточного контролю: лекція (традиційна, проблемна, лекція-диспут) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (Power Point – Презентація), семінари, практичні та лабораторні заняття.

Дистанційне навчання здійснюється за допомогою комп'ютерних телекомунікацій, має наступні форми поточного контролю:

– Система Moodle - це платформа, на якій розміщені навчальні матеріали, реалізовується спілкування “студент-студент”, “студент-викладач”, контролюються знання студентів, але й здійснювати управління освітнім процесом.

– Cool Meet – проведення дистанційних конференцій, лекційних, семінарських та лабораторних занять, інших форм навчальних занять, проведених за допомогою засобів телекомунікацій і інших можливостей "Всесвітньої павутини".

У процесі оцінювання поточних навчальних досягнень студентів дистанційного навчання застосовуються такі методи:

➤ *Методи навчання за допомогою взаємодії слухача з освітніми ресурсами при мінімальній участі викладача і студентів (самонавчання).* Для розвитку цих методів характерний мультимедійний підхід, коли за допомогою різноманітних засобів створюються освітні ресурси: друковані, аудіо-, відеоматеріали та навчальні матеріали, що надходять з комп'ютерних мереж.

➤ *Методи індивідуалізованого викладання і навчання, для яких характерні взаємини одного студента з одним викладачем чи одного студента з іншим студентом (навчання "одиндо одного").* Ці методи реалізуються в дистанційній освіті в основному за допомогою таких технологій, як телефон, звичайна та електронна пошти; методи, в основі яких лежить надання студентам навчального матеріалу викладачем чи експертом, при якому студенти не відіграють активної ролі у комунікації (навчання "один до багатьох").

➤ *Методи, для яких характерна активна взаємодія між всіма учасниками освітнього процесу (навчання "багато до багатьох").*

У процесі оцінювання поточних навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ *Методи усного контролю:* індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, колоквиуми.

➤ *Методи письмового контролю:* тести.

➤ *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Форми і методи підсумкового контролю

➤ *Форми підсумкового контролю дистанційного навчання:* Екзамен (інтернет-трансляції).

Форми підсумкового контролю: Екзамен (письмовий)

У процесі оцінювання підсумкових навчальних досягнень студентів застосовуються такі методи:

➤ *Методи самоконтролю:* уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

12.3. Критерії оцінювання знань студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ЗВО без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

**Шкала оцінювання результатів ПОТОЧНИХ (СЕМЕСТРОВИХ)
видів навчальної діяльності: національна та ECTS**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для оцінювання результатів поточних (семестрових) видів навчальної діяльності
54-60	A	відмінно
48-53	B	добре
42-47	C	
39-41	D	
36-38	E	задовільно
21-35	FX	незадовільно з можливістю повторного виконання окремих видів навчальної діяльності
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

**Шкала оцінювання результатів ЕКЗАМЕНУ:
національна та ECTS**

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
36-40	A	відмінно
32-35	B	добре
28-31	C	
26-27	D	
24-25	E	задовільно
14-23	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-13	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90 – 100	A	відмінно
80-89	B	добре
70-79	C	
65-69	D	
60-64	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Контроль якості знань студентів

12.1. Форми і методи поточного контролю

Дистанційне навчання здійснюється за допомогою комп'ютерних телекомунікацій, має наступні форми поточного контролю:

– Система Moodle - тести/завдання.

У процесі оцінювання поточних навчальних досягнень студентів дистанційного навчання застосовуються такі методи:

➤ *Методи навчання за допомогою взаємодії слухача з освітніми ресурсами при мінімальній участі викладача і студентів (самонавчання).* Для розвитку цих методів характерний мультимедійний підхід, коли за допомогою різноманітних засобів створюються освітні ресурси: друковані, аудіо-, відеоматеріали та навчальні матеріали, що надходять з комп'ютерних мереж.

➤ *Методи індивідуалізованого викладання і навчання, для яких характерні взаємини одного студента з одним викладачем чи одного студента з іншим студентом (навчання "одиндо одного").* Ці методи реалізуються в дистанційній освіті в основному за допомогою таких технологій, як телефон, звичайна та електронна пошти; методи, в основі яких лежить надання студентам навчального матеріалу викладачем чи експертом, при якому студенти не відіграють активної ролі у комунікації (навчання "один до багатьох").

➤ *Методи, для яких характерна активна взаємодія між всіма учасниками освітнього процесу (навчання "багато до багатьох").*

У процесі оцінювання поточних навчальних досягнень студентів дистанційного навчання застосовуються такі методи:

➤ *Методи письмового контролю: тести.*

➤ *Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.*

1.2. Форми і методи підсумкового контролю:

➤ *Форми підсумкового контролю дистанційного навчання: Екзамен (інтернет-трансляції).*

У процесі оцінювання підсумкових освітніх досягнень студентів дистанційного навчання застосовуються такі методи:

➤ *Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.*

Самостійна робота	<ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте професійний портрет вчителя сучасної початкової школи. 2. Доведіть положення про те, що дидактика – теоретична і нормативно-прикладна наука. 3. Опрацюйте питання «Історія становлення та розвитку дидактики». 4. Охарактеризуйте взаємозв'язки компонентів процесу навчання. 5. Визначте співвідношення понять “закономірність”, “закон”, “дидактичний принцип”, “правило навчання”. 6. Складіть порівняльну таблицю «Підходи до визначення та класифікації законів, закономірностей, принципів навчання». 7. Розкрийте сутність компетентнісного підходу до змісту освіти. 8. Опрацюйте питання «Теорії формування змісту освіти». 9. Заповніть таблицю «Стан забезпечення початкової школи навчальними програмами та навчальною літературою». 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Запропонуйте поєднання найбільш ефективних методів навчання для розвитку в учнів пізнавальних інтересів. 2. Обґрунтуйте переваги і недоліки уроку як основної форми організації навчання в сучасній школі. 3. Побудуйте дидактичну матрицю комбінованого уроку на самостійно обрану тему. 4. Підготуйте аналіз конспекту нетрадиційного уроку. 5. Порівняйте критерії оцінювання знань і критерії оцінювання навчальних досягнень учнів. 6. Законспекуйте питання «Оптимізація та інтенсифікація процесу навчання». 7. Охарактеризуйте пошуки передових учителів в галузі контролю і перевірки знань учнів. 8. Розробіть тестові завдання для перевірки знань учнів з обраної самостійно теми, продумайте методичку тестування, підготуйте необхідне дидактичне забезпечення. 9. Заповніть таблицю «Технології навчання». 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Складіть план індивідуалізації та диференціації виховання за будь-якими двома напрямками (на вибір). 2. Розробіть та презентуйте проект форми виховної роботи. 3. Розробіть конспект виховної години на довільну тему. 4. Побудуйте діагностичну програму вивчення рівня вихованості в молодших школярів милосердя. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Складіть алгоритм підготовки та план проведення КТС на перше півріччя навчального року для учнів 3 класу. 2. Складіть і заповніть схему «Дитячі та молодіжні організації України». 3. Підготуйте тези та проблемні запитання в контексті теми «Сучасні проблеми сімейного виховання та шляхи їх розв'язання».
			<ol style="list-style-type: none"> 10. Охарактеризуйте особливості факультативних занять у початковій школі. 	
Види контролю	Захист теоретичного опорного конспекту, рефератів. Модульна контрольна робота №1.	Захист теоретичного опорного конспекту, рефератів. Презентація дидактичної матриці. Модульна контрольна робота №2.	Захист конспектів, проектів та програм, рефератів. Модульна контрольна робота №3.	Презентація схеми, захист рефератів, участь в обговоренні. Модульна контрольна робота №4.
Е К З А М Е Н 40				

14. Рекомендована література

Базова

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Наказ МОНмолодьспорт України від 22.05.2012 № 615 «Про затвердження Базового компоненту дошкільної освіти (нова редакція)» [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://mon.gov.ua/ua/activity/education/56/690/bazovij_komponentdoshkilnoji_osviti_v_ukrajini/ – Назва з екрану.
2. Державний стандарт початкової загальної освіти (2018). [Електронний ресурс] – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-rochatkovoji-osviti> – Назва з екрану.
3. Бондар В. І. Дидактика : підруч. / В. І. Бондар. – К. : Либідь, 2005. – 264 с.
4. Вашуленко М. С. Методичне підгрунття професійної мовно-мовленнєвої підготовки майбутніх учителів початкових класів / М. С. Вашуленко // Вісник Глухівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки. – 2011.– Вип. 17. – С. 3 – 9.
5. Власенко С. П. Особливості становлення сучасної багаторівнєвої освіти вчителів початкових класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 „Теорія і методика професійної освіти” / С. П. Власенко. – К., 2002. – 21 с.
6. Волкова Н. П. Професійно-педагогічна комунікація : навч. посібн. / Н. П. Волкова. – К. : Академія, 2006. – 256 с.
7. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник: Довідкове видання / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 374 с.
8. Кузьмінський А. І. Педагогіка : підруч. / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К. : Знання-Прес, 2003.– 418 с.
9. Максимюк С. П. Педагогіка : навч. посіб. / С. П. Максимюк. – К. : Кондор, 2009. – 667 с.
10. Малафіїк І. В. Дидактика : навч. посіб. / І. В. Малафіїк. – К. : Кондор, 2009. – 398 с.
11. Матвієнко О. В. Виховання молодших школярів: теорія і технологія / О. В. Матвієнко – К. : ВД «Стилос», 2006. – 543 с.
12. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навч. посіб. / Н. Є. Мойсеюк. – [5-те вид., доп. і перероб.]. – К. : Кондор, 2007. – 608 с.
13. Омеляненко В. Л. Теорія і методика виховання: Навч. Посіб. / А. І. Кузьмінський, В. Л. Омеляненко. – К.: Знання, 2008. – 415 с. (навчально-методичний комплекс з педагогіки).
14. Савченко О. Я. Виховний потенціал початкової освіти: посібник для вчителів і методистів навчання / О. Я. Савченко. – 2-ге вид., доповн., переробл. – К.: Богданова А. М., 2009. – 226 с.
15. Трухін І.О., Шпак О.Т. Основи шкільного виховання: Навчальний посібник. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. – 368с.
16. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи : підруч. / О. Я. Савченко. – К. : Грамота, 2012. – 504 с.
17. Фіцула М. М. Педагогіка : навч. посіб. / М. М. Фіцула. – [2-ге вид., випр., доп.]. – К. : Академвидав, 2007. – 192 с.

Допоміжна

1. Амонашвили Ш. А. Воспитательная и образовательная функция оценки учения школьников: Экспериментально-педагогическое исследование / Ш. А. Амонашвили. – М.: Педагогика, 1984. – 296с.
2. Галус О.М. Порівняльна педагогіка: навч. посіб. / О. М. Галус, Л. М. Шапошнікова. – К.: Вища школа, 2006. – 215 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред.. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
4. Педагогіка в запитаннях і відповідях : навч. посіб. / [Кондрашова Л. В., Пермяков О. А., Зеленкова Н. І., Лаврешина Г. Ю.]. – К. : Знання, 2006. – 252 с.
5. Сухомлинський В.О. Сто порад учителям / В.О. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5-ти т. – Т. 2.– К.: Рад. школа, 1976.

15. Інформаційні ресурси

1. Урядовий портал – <http://www.kmu.gov.ua/control/>
2. Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України – <http://www.mon.gov.ua/>
3. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua/>
4. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського – <http://www.dnpb.gov.ua/>
5. Наукова бібліотека НПУ імені М.П. Драгоманова – <http://lib.npu.edu.ua/>
6. Освітній портал – <http://www.osvita.org.ua/>
7. Фаховий журнал МОН «Початкова школа» – <http://www.pochatkova-shkola.net/journal.htm>
8. Навчання грамоти. 1 клас. 1 семестр. Електронний конструктор уроку. ОС. [Електронний ресурс] : навч. посібн. – 1 електрон. опт. диск DVD-ROM; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 2,33 ГГц; Intel® Atom™; 1,6 ГГц; NETFramework 2.0; 512 Мб RAM; 128 Мб VRAM. – Назва з контейнера.
9. Навчання грамоти. Читання. 1 клас. 2 семестр (за підручником М. Д. Захарійчук, В. О. Науменко). Електронний конструктор уроку. ОС. (за новою програмою) [Електронний ресурс] : навч. посібн. – 1 електрон. опт. диск DVD-ROM; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 2,33 ГГц; Intel® Atom™; 1,6 ГГц; NETFramework 2.0; 512 Мб RAM; 128 Мб VRAM. – Назва з контейнера.
10. Навчання грамоти. Читання. 1 клас. I семестр (за підручником М. С. Вашуленка, О. В. Вашуленко). Електронний конструктор уроку. ОС. (за новою програмою) [Електронний ресурс] : навч. посібн. – 1 електрон. опт. диск DVD-ROM; 12 см. – Систем. вимоги: Pentium; 2,33 ГГц; Intel® Atom™; 1,6 ГГц; NETFramework 2.0; 512 Мб RAM; 128 Мб VRAM. – Назва з контейнера.
11. Навчальні програми для початкової школи. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/pochatkova-shkola.html> – Назва з екрану.
12. Постметодика : електрон. журн. [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – К. : ПОІПО імені М. В. Остроградського. – Режим доступу : <http://poippo.pl.ua/pm/postmetod.php>. – Назва з екрану.
13. Початкова школа [Електронний ресурс] : [Веб-сайт]. – Електронні дані. – Режим доступу : <http://teacher.co.ua>. – Назва з екрану.
- 14.